

วารสารพุทธศาสน์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Journal of Buddhist Studies Chulalongkorn University

ISSN 0858-8325 ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๖๑

บทบรรณาธิการ

วารสารพุทธศาสน์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฉบับนี้ตีพิมพ์บทความทางวิชาการและบทความวิจัยด้านพระพุทธศาสนา ๔ เรื่องด้วยกัน เรื่องแรกเป็นบทความวิจัยของ ศุภกาญจน์ วิชานาติและวัชรระ งามจิตรเจริญ เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบรูปปั้นกับความจริงทางวิทยาศาสตร์” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการอธิบายคำสอนเรื่องรูปปั้นในมิติวิทยาศาสตร์” โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่องที่สองเป็นบทความทางวิชาการของสามารถ สุขุประการ เรื่อง “อิทธิพลของจิตที่มีต่อวัตถุในพุทธศาสนาเถรวาท” ซึ่งมีเนื้อหาลักษณะใกล้เคียงหรือแนวเดียวกันกับบทความวิจัยเรื่องแรก คือเป็นการศึกษามโนทัศน์สำคัญใน

พระอภิธรรมโดยอาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์หรือเป็นกรอบอ้างอิงในการอธิบาย บทความนี้มีข้อเสนอที่น่าสนใจตรงที่พยายามพิสูจน์ว่าจิตสามารถมีอิทธิพลต่อวัตถุได้โดยบูรณาการคำสอนในอภิธรรมและทฤษฎีวิวิทยาศาสตร์คือทฤษฎีควอนตัม

บทความที่สามเป็นบทความวิจัยที่ปรับปรุงจากวิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย เรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรเมืองนนทบุรีตามหลักพุทธบูรณาการ” ของภาคิน สีสุธรรม นายดาบตำรวจที่สนใจการประยุกต์หลักธรรมในพุทธศาสนาเพื่อใช้ในการพัฒนาเจ้าหน้าที่ตำรวจ บทความนี้นับว่า

มีประโยชน์ต่อผู้ที่ประสงค์จะใช้พุทธธรรมกับการบริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพ

ส่วนบทความสุดท้ายเป็นบทความทางวิชาการของพระสมุห์อดิเรก อาทิจฺจพโล เรื่อง “ข้อโต้แย้งที่มีต่อการสร้างรูปเคารพบูชาในพระพุทธศาสนา” ซึ่งให้ความสนใจเกี่ยวกับประเด็นที่มีผู้โต้แย้งว่า การสร้างพระพุทธรูปขัดกับหลักการของพระพุทธศาสนา โดยผู้เขียนได้เสนอว่า การสร้างพระพุทธรูปนั้นสามารถทำได้

กล่าวเฉพาะสองบทความแรกสะท้อนวัฒนธรรมการศึกษาพุทธศาสนาแบบคนในที่มีจะแสดงให้เห็นว่า หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้านั้นเป็นความจริง (สัจจะ) ที่สามารถอธิบายเทียบเคียงได้กับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ หรือวิเคราะห์ให้เห็นจริงได้ตามหลักวิทยาศาสตร์ วัฒนธรรมที่พยายามนำพระพุทธศาสนาไปอิงอยู่กับความรู้ทางวิทยาศาสตร์หรือศาสตร์สมัยใหม่เช่นนี้ อาจมองได้หลายแง่มุม เช่น แง่หนึ่งเราอาจตั้งคำถามว่าเหตุใดนักวิชาการด้านพุทธศาสนาของไทยจึงนิยมใช้วิทยาศาสตร์มาเป็นบรรทัดฐานในการอธิบายพุทธธรรม ทั้งที่วิทยาศาสตร์นั้นเป็นศาสตร์เฉพาะทางที่สนใจศึกษาปรากฏการณ์ทางวัตถุเป็นสำคัญและใช้แนวคิดแบบประจักษ์นิยมเป็นกรอบในการแสวงหาความรู้ ขณะที่พระพุทธศาสนาให้ความสนใจมากกว่านั้น ในอีกแง่หนึ่ง การอธิบายคำสอนของพระพุทธศาสนาให้เป็นที่ยอมรับของมนุษย์ในสังคมร่วมสมัยซึ่งเป็นสังคมที่วิทยาศาสตร์มีอิทธิพลไปในทุกแง่มุมของชีวิตนั้นจำเป็นต้องอาศัยศาสตร์เชิงประจักษ์อย่างวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือสำคัญ บทความดังกล่าวพยายามแสดงให้เห็นว่าความจริงที่พระพุทธศาสนากล่าวไว้นั้นไปด้วยกันได้กับการศึกษาค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์

มนทัศน์ทางพระพุทธศาสนาในบางเรื่องนั้นมีสถานะเป็นมนทัศน์ทางอภิปรัชญา คือแสดงสภาวะการดำรงอยู่ของสิ่ง ๆ หนึ่งที่ไม่อาจสามารถประจักษ์แจ้งได้โดยประสาทสัมผัสทั้งห้า เช่น มโนทัศน์เรื่อง “จิต” เป็นต้น การอธิบายเรื่องจิตตามวิถีทางของพระพุทธศาสนามีความโดดเด่นเป็นพิเศษในสำนักคิดฝ่ายอภิปรัชญา คัมภีร์ฝ่ายอภิปรัชญาเป็นผลผลิตอันลึกซึ้งในการทำความเข้าใจธรรมชาติของจิตของปราชญ์ชาวพุทธในอดีต ซึ่ง

มีจุดยืนแตกต่างจากจุดยืนของนักวิทยาศาสตร์ตรงที่พระพุทธศาสนายอมรับว่ามีมิติที่เรามองไม่เห็นพิสูจน์ไม่ได้ เช่น การดำรงของจิต เป็นต้น แยกต่างหากจากวัตถุนิยม ส่วนในความคิดของนักวิทยาศาสตร์สิ่งที่มีอยู่จริงเป็นสสารวัตถุหรือไม่ก็เป็นปรากฏการณ์ของวัตถุ อาจจะมีนักคิดหรือนักวิทยาศาสตร์จำนวนหนึ่งพยายามเสนอแนวคิดที่แตกต่างออกไปจากนักวิทยาศาสตร์กระแสหลัก โดยใช้ทฤษฎีควอนตัมฟิสิกส์เป็นฐานในการนำเสนอแนวคิด นักวิทยาศาสตร์ที่มีแนวคิดเหลื่อมล้ำอยู่ระหว่างศาสนากับวิทยาศาสตร์มีอิทธิพลต่อสังคมไทยเมื่อประมาณ ๓๐ ปีที่แล้วและดูจะเป็นนักคิดหรือแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อนักวิชาการด้านพุทธศาสนาไม่น้อยกระทั่งปัจจุบัน บทความบางเรื่องในวารสารฉบับนี้สะท้อนอิทธิพลดังกล่าวได้ดี จะเรียกว่าเป็นความพยายามอย่างต่อเนื่องที่จะสานแนวทางการอธิบายความจริงแบบใหม่โดยอาศัยแนวคิดที่ดำรงอยู่กึ่งกลางระหว่างศาสนากับวิทยาศาสตร์หรือที่เรียกกันว่า “แนวคิดวิวิธน์” ก็น่าจะได้

นักวิชาการด้านพุทธศาสนาในประเทศไทยแตกต่างจากนักวิชาการในโลกตะวันตกตรงที่ยังคงมีนัยที่จะพิสูจน์คำสอนของพุทธศาสนาในคัมภีร์ให้เป็นที่ยอมรับ ทั้งโดยทำให้เห็นว่าพุทธศาสนามีความเป็นวิทยาศาสตร์หรือไม่ก็ทำให้เห็นว่ามีความประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพการงานหรือบูรณาการกับศาสตร์อื่น ๆ อย่างได้ผล คำสอนของพระพุทธศาสนาเมื่อมองจากแง่มุมประโยชน์ใช้สอย ย่อมมีฐานะเป็นเพียง “เครื่องมือ” ประกอบอาชีพชนิดหนึ่ง คล้ายว่าพระพุทธศาสนาจะดำรงอยู่ได้ก็ต่อเมื่อเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพเท่านั้น

เมื่อพิจารณาจากเนื้อหาของบทความทั้ง ๔ เรื่อง สิ่งที่เราจะเห็นได้ชัดเจนก็คือการศึกษาคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยบูรณาการกับศาสตร์ร่วมสมัย อันเป็นแนวทางการศึกษาที่ได้รับการดำรงรักษาไว้อย่างต่อเนื่องในมหาวิทยาลัยสงฆ์ของไทย บทความวิจัยเหล่านี้จำนวนหนึ่งอาจถือได้ว่าเป็นผลผลิตทางการศึกษาจากสถาบันการศึกษาด้านพุทธศาสนาที่สำคัญ เนื้อหาสาระจึงควรได้รับการพิจารณา ถกเถียง โต้แย้งเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาวិชาการด้านพุทธศาสนาสืบไป